

A NEUMANN JÁNOS EGYETEMÉRT ALAPÍTVÁNY TARTÓS HITELVISZONYT MEGTESTESÍTŐ ÉRTÉKPAPÍRBA TÖRTÉNŐ BEFEKTETÉSEINEK ELLENŐRZÉSE

ÖSSZEFOGLALÁS

A közfeladatot ellátó közérdekű vagyonkezelő alapítványok jelentős vagyonnal rendelkeznek, illetve az Alapítótól jelentős vagyonjuttatásban, támogatásban részesülnek közfeladataik ellátására. A társadalom jogos elvárása, hogy a közpénzekkel gazdálkodó szervezetek működéséről, tevékenységéről átfogó képet kapjon. Az Állami Számvevőszék (ÁSZ) törvényi felhatalmazás alapján ellenőrizte a kecskeméti székhelyű Neumann János Egyetemet fenntartó Neumann János Egyetemért Alapítványnál (Alapítvány), hogy a likvid pénzeszközei, összesen 127,5 milliárd Ft értékű befektetése kapcsán a befektetési döntései szabályszerűek, célszerűek és megalapozottak voltak-e, ezzel a befektetés hozzájárult-e a vagyona megőrzéséhez és gyarapításához.

Az Alapítvány a 2020. évi alapítását követően, még ugyanebben az évben 44,4 milliárd Ft, 2021-ben további 100,0 milliárd Ft pénzügyi vagyoni juttatásban részesült állami forrásból, amelyet infrastruktúra fejlesztésre, az Egyeteme fejlesztésére, valamint törvényben rögzített céljaira használhatott fel.

Az Alapítvány 2021. júniusban, augusztusban és októberben úgy döntött, hogy a rendelkezésére álló 127,5 milliárd Ft likvid pénzeszközeit három ütemben – 5,0-22,5-100,0 milliárd Ft értékben – a PADME Alapítvány tulajdonában álló OPTIMA Befektetési Zrt. által kibocsátott 10 éves futamidejű, kirívóan alacsony, 2,5%-os kamatozású vállalati kötvénybe fekteti be. Az OPTIMA Befektetési Zrt. kizárólagos tulajdonosa a PADME Alapítvány, melynek kuratóriumi elnöke egyben a Neumann János Egyetemért Alapítvány kuratóriumi elnöke is volt, a PADME Alapítvány operatív vezetője, igazgatója szintén kurátor volt a kecskeméti Alapítványnál.

A kötvény vásárlás likvid, azaz könnyen visszaváltható, „pénzzé tehető” befektetésként volt feltüntetve, holott a kötvény kibocsátója pontosan tudta, hogy a kibocsátásból származó forrásból hosszú távú, nem likvid beruházásokat finanszíroz, így ténylegesen reális esély nem mutatkozott arra, hogy az opció lehívása esetén annak tényleges teljesítése meg is történjen és három hónapon belül (8 banki napon, illetve 90 naptári napon belül) veszteség nélkül, kockázatmentesen a teljesítéshez elegendő pénzeszközre legyen váltható a kötvény. Erről a befektetésről döntő Kuratóriumnak is tudomása volt, hiszen az első kötvénycsomag lejegyzésével kapcsolatos előterjesztést tárgyaló kuratóriumi ülésen az OPTIMA Befektetési Zrt. akkori vezérigazgatója ismertette a cég stratégiáját, amely szerint „elsődlegesen a közép-kelet-európai, magas bevételt generáló ingatlanokba történő befektetésekre koncentrálni”.

A 2023. januári és szeptemberi kuratóriumi ülések jegyzőkönyveiben a hozzászólók által elmondottak is azt támasztják alá, hogy a Kuratórium tudomással bírt a likviditás látszólagosságáról: „Mérlegelendő a visszaváltási jog, azonban nem tehetjük tönkre azt

az ingatlan bérbeadási és üzemeltetési tevékenységet, amelyet ezen befektetéssel finanszíroztak, nem tehetjük ki ennek az Alapítvány vagyonát sem.” vagy „.....a kötvény struktúrájának módosulása kapcsán kérdés a visszaválthatóság, ami jól hangzik, de rendkívül nagy kockázatot hordoz. Nem biztos, hogy ez egy valós és reális opció, lehetőség.”

A befektetéskor a Kuratórium nem mérte fel az Alapítvány jövőbeli készpénz-szükségletét, így azt sem, milyen futamidejű befektetések jöhetnek szóba. A likvid befektetés választására vélhetően azért került sor, hogy a rendkívül alacsony kamatot alá lehessen támasztani. A Kuratórium előtt ismert volt, hogy a befektetés valójában nem likvid, és a befektetési döntés óta eltelt években nem is volt szüksége az Alapítványnak a kötvénybe fektetett pénzére, a kötvény visszavásárlására nem került sor, így az egyébként csak látszólagos likviditás a gyakorlatban szükségtelen volt.

Az Alapítvány nem alakított ki olyan szabályokat, kontrollokat, amelyek alkalmasak az igen jelentős összegű befektetés mértékéből, típusából fakadó kiemelt kockázatok kezelésére, a befektetési döntések és a befektetésekkel kapcsolatos későbbi döntések megalapozottságának biztosítására.

Az Alapítvány a befektetési döntést megelőzően – annak ellenére, hogy a befektetni tervezett összeg nagyságrendje és koncentrációja azt szükségessé tette volna – nem vett igénybe befektetési tanácsadót, ehelyett a PADME Alapítványnál is alkalmazásban álló könyvelővel készíttetett egy, a lehetséges befektetésekre vonatkozó szakszerűtlen, a szakmaiságot nélkülöző összehasonlító elemzést, amely az OPTIMA Befektetési Zrt. vállalati kötvényeinek előnyeit emelte ki, a kockázatait ugyanakkor nem mutatta be.

A vagyonkezelési tevékenység külső ellenőrzését végző vagyongazdálkodást, a befektetési döntések, vagy a befektetések tartására vonatkozó döntések meghozatala során nem hívta fel a Kuratórium figyelmét az alapító okiratban, illetve a törvényben foglaltakkal ellentétes működésére, sem a befektetések túlzott koncentrációjából adódó kockázatokra.

Az első, 5,0 milliárd Ft értékű kötvénycsomag lejegyzésével kapcsolatban meghozott döntés nem volt szabályszerű, mert az Alapító okirat összeférhetlenségi előírásába ütközött. Az összeférhetlenségi előírást az Alapító okirattól – a 22,5 és a 100,0 milliárd Ft összegű kötvényjegyzéseket megelőzően – később hatályon kívül helyezték, ezzel a Kuratórium elnöke továbbra is a Kuratórium tagja maradhatott. Mindemellett, a 2023-2024. években a kötvényekkel kapcsolatos döntéshozatalok során a Kuratórium egy másik tagja, aki egyben a PADME Alapítvány igazgatója is volt – a törvényi előírással ellentétben – rendszeresen szavazott a befektetések további sorsát tárgyaló kuratóriumi üléseken, ugyanakkor érintettségét nem jelezte.

A kötvényt kibocsátó OPTIMA Befektetési Zrt. kizárólagos tulajdonosa, a PADME Alapítvány és a Neumann János Egyetemért Alapítvány közti személyi összefonódások is

hozzájárulhattak ahhoz, hogy a Kuratórium az Alapítvány szervezeti érdekei elé a kötvényt kibocsátó érdekeit helyezte.

Az Alapítvány a kötvénycsomagok jegyzésével a befektetéseit jelentős mértékben koncentrált. A kötvényjegyzést követően az Alapítvány nem gondoskodott a kötvényt kibocsátó OPTIMA Befektetési Zrt. pénzügyi, vagyoni, jövedelmi helyzetének folyamatos nyomon követéséről, a kibocsátó kockázatainak transzparens nyomon követését biztosító monitoring rendszer működtetéséről, reálisan érvényesíthető biztosíték jellegű szerződéses keretrendszer és effektív kontrollrendszer kialakításáról, így nem értékelte a globális trendeket, nem vette figyelembe a kötvényhez kapcsolódóan a legjelentősebb vagyontömeget képviselő GTC részvények részvény-árfolyamának tartós és trendszerű esését, hitelminősítésének romlását.

A kötvények lejegyzését követően, 2022. évben az Alapítvány készítettett ugyan független szakértői elemzést a befektetéséről, de annak megállapításait figyelmen kívül hagyta. A szakértő már ekkor felhívta a Kuratórium figyelmét többek között a befektetéseit diverzifikálásának szükségességére, valamint a kockázatmentesnek tekinthető éven túli lejáratú magyar állampapírokon elérhető másodpiaci hozamnak az OPTIMA kötvénybefektetés hozamát meghaladó voltára.

A független szakértői véleményekben jellettek ellenére az Alapítvány – többek között a kialakítani elmulasztott kontroll és effektív biztosítéki mechanizmusok hiánya miatt – nem tett lépéseket a befektetéseit diverzifikálására, a kötvények visszaváltására, és nem élt az eladási jogával.

A Kuratórium 2024 januárjában a kötvények egy éven belüli visszaváltásának kezdeményezése érdekében az OPTIMA Befektetési Zrt.-vel tárgyalások megkezdéséről döntött. Az OPTIMA Befektetési Zrt. nem tudta a kötvényeket a szerződéses kötelezettségeinek megfelelően visszavásárolni, a kibocsátó és az Alapítvány között a tárgyalások – a kötvény vételára kiegyenlítésének módjáról és ütemezéséről – az ÁSZ ellenőrzés lezárásának időpontjában is folyamatban voltak.

Az OPTIMA Befektetési Zrt.-vel a 2024. évben folytatott tárgyalások során – az opciós szerződésekben foglaltakkal ellentétben – olyan megállapodás körvonalazódott, amely szerint az Alapítvány bankszámlapénz helyett jelentős részben bizonytalan megtérülésű társasági részesedésekben, befektetési jegyekben kapná vissza a befektetését.

Az Alapítvány könyveiben a 2021. évi bekerülési értéken vette nyilvántartásba a lejegyzett kötvényt. A 2022. és a 2023. évre vonatkozó számviteli beszámolóiban változatlanul a bekerülési értéken mutatta ki a lejegyzett kötvényeket, értékvesztést nem számolt el, melyet pedig indokolt volna, hogy az OPTIMA Befektetési Zrt. érdekeltségébe tartozó, a legjelentősebb vagyontömeget képviselő GTC részvények árfolyama a tőzsdén folyamatosan, tendenciózusan csökkent, valamint, hogy az Alapítvány döntéshozói

számára nyilvánvaló volt, hogy részére a kötvények vételárát az OPTIMA Befektetési Zrt. a szerződésben foglalt határidőre nem képes megfizetni.

Az Alapítványt jelentős kár érte a kötvények nagyon alacsony kamata miatt is. A kötvények hozamának értékelésekor nem csak azok lejegyzése idején érvényes hozamkörnyezetet kell értékelni, hanem annak az azóta eltelt időben való alakulását is, hiszen likvid, bármikor – legfeljebb 90 napos visszafizetési határidővel – visszaváltható kötvényekről van szó. Ha jó gazda gondosságával kezelte volna a Kuratórium a rábízott és OPTIMA kötvényekbe fektetett 127,5 milliárd Ft vagyont, akkor figyelembe vette volna a kötvények jegyzése óta eltelt időben a hozamkörnyezet drasztikus megváltozását, értékelte volna, hogy az OPTIMA Befektetési Zrt. által a kötvények után fizetett fix 2,5 százalék kirívóan alacsonyabb a kockázatmentesen (!) elérhető állampapírpiazi referenciahozamnál. A 12 hónapos referenciahozam maximuma ebben az időszakban (2023. márciusában) 14,64% volt, ami 12,14 százalékponttal magasabb, mint a kockázatmentesnek egyáltalán nem mondható, OPTIMA Befektetési Zrt. által kibocsátott kötvények 2,5 százalékos kamata. Így amellet, hogy a kötvénybe fektetett teljes összeg megtérülése is kétségessé vált, önmagában az elmaradt haszon formájában jelentkező kár 2023 márciusi befektetés esetén az első teljes évben akár a 15,4 milliárd forintot is elérhette.

ELŐZMÉNYEK

Az Alapítvány megalakulása évében, majd a rá következő évben összesen 144,4 milliárd Ft pénzügyi vagyoni juttatásban részesült az Alapítótól infrastruktúra fejlesztés, az Egyetem fejlesztése és alapítványi célok megvalósítása érdekében. Az Alapítvány a vagyonjuttatásból rendelkezésre álló likvid pénzeszközöit, összesen 127,5 milliárd Ft-ot – a Kuratórium döntései alapján – három ütemben az OPTIMA Befektetési Zrt. által kibocsátott 10 éves futamidejű, 2,5%-os kamatozású OPTIMA2031, illetve OPTIMA2031/B megnevezésű vállalati kötvénybe fektette be.

A Kuratórium 2021. júniusi, augusztusi és októberi döntéseit követően a kötvények lejegyzésére vonatkozó jegyzési ívet a Kuratórium elnöke írta alá. Az egyes kötvénycsomagokhoz kötelezettségvállaló nyilatkozatok kerültek kiállításra a GTC Holding Zrt. vezérigazgatója, valamint a PADME Alapítvány – mint az OPTIMA Befektetési Zrt. egyedüli részvényese – nevében a PADME Alapítvány kuratóriumi elnöke és kuratóriumi elnökhelyettese által. Ezek értelmében arra vállaltak kötelezettséget, hogy szükség esetén az OPTIMA Befektetési Zrt.-t olyan helyzetbe hozzák, illetve fizetőképességét biztosítják, hogy a kötvényekből eredő fizetési kötelezettségének eleget tudjon tenni. Ezen túlmenően az 5,0 milliárd Ft értékű kötvény információs összeállítása szerint a kötvényekből eredő fizetési kötelezettségeket jelentős részben a Globe Trade Centre S.A. által kibocsátott GTC részvény biztosítja, amelyek vonatkozásában a GTC Holding Zrt. kötelezettségvállaló nyilatkozatban vállalta, hogy azokat az Alapítvány előzetes írásbeli hozzájárulása nélkül nem idegeníti el.

Mindhárom kötvénycsomag esetében – a vagyonellenőr javaslatára – eladási jog alapítására irányuló szerződés is megkötésre került az Alapítvány, mint jogosult és az OPTIMA Befektetési Zrt., mint kötelezett között. Ezek értelmében az eladási jog megnyílását követően az Alapítvány eladási nyilatkozatának OPTIMA Befektetési Zrt. részére történő benyújtásával az OPTIMA Befektetési Zrt. – a nyilatkozat kézhezvételét követően az 5,0 és 22,5 milliárd Ft értékű kötvénycsomag esetében 8 banki, a 100,0 milliárd Ft értékű kötvénycsomag esetében 90 naptári napon belül – a kötvényeket meghatározott vételáron köteles megvásárolni. A szerződés szerint a vételár megfizetése – amennyiben az Alapítvány él a visszaváltási jogával – az Alapítvány által megadott bankszámlára történő átutalással teljesítendő. Az eladási jog megnyílásának napja az 5,0 milliárd Ft-os kötvénycsomag esetében 2022. július 9., a 22,5 milliárd Ft-os kötvénycsomag esetében 2022. február 18., a 100,0 milliárd Ft-os kötvénycsomag esetében 2022. október 11. volt.

ÁSZ JELZÉSEK

Az ÁSZ számára kiemelten fontos, hogy a közpénzekkel felelős módon gazdálkodjanak, ezért az ÁSZ elnöke 2024 nyarán a VI. sz. mellékletben bemutatott, az ÁSZ tv. 31. §-ában foglalt figyelemfelhívó levéllel fordult a Kuratórium elnökéhez az ÁSZ ellenőrzése folyamán feltárt tények alapján az Alapítvány részére juttatott vagyon megőrzése és a vagyonnal való felelős gazdálkodás érdekében. Az Alapítvány Kuratóriumának elnöke a VII. sz. mellékletben elhelyezett válaszában arról tájékoztatta az ÁSZ elnökét, hogy tárgyalásokat folytatnak az OPTIMA Befektetési Zrt.-vel a kötvények visszaváltása érdekében és várhatóan egy átfogó megállapodás megkötésére kerül majd sor. Az ÁSZ Alelnöke a VIII. számú mellékletben szereplő, a figyelemfelhívó levélre küldött válasz alapján felhívta az Alapítvány kuratóriumi elnökének figyelmét, hogy az eladási jog alapításáról kötött szerződésekben foglalt, a vételár megfizetésére vonatkozó rendelkezések szem előtt tartásával, bankszámlapénzben jusson hozzá az Alapítvány a kötvényekbe fektetett vagyonához. Az ÁSZ elnöke a IX. számú mellékletben bemutatott, az ÁSZ tv. 31. §-ában foglalt figyelemfelhívó levéllel fordult a Kuratórium elnökéhez, amelyben intézkedésre hívta fel az ellenőrzés során feltárt további kockázatok alapján. Az Alapítvány Kuratóriumának elnöke a X. sz. mellékletben elhelyezett válaszában arról tájékoztatta az ÁSZ elnökét, hogy a kötvények visszaváltására, a keretmegállapodás megkötése érdekében folynak a tárgyalások.

Az ÁSZ az ellenőrzés során a feltárt tények alapján több bűncselekmény gyanúját állapította meg, ezért az ÁSZ tv. 30. § (1) bekezdése alapján az ügyészségen feljelentést tett.

Az ÁSZ az Alapítvány törvényes működésének biztosítotttsága érdekében az ügyészségnél törvényességi felügyeleti eljárás indítványozását kezdeményezte.

Az ÁSZ az Alapítvány 2021-2023. évi számviteli beszámolóinak könyvvizsgálata kapcsán a Kkt. 173/B. § (4) bekezdés c) pontja szerint rendkívüli minőségellenőrzés lefolytatásának megfontolása érdekében megkereste a Könyvvizsgálói Közfelügyeleti Hatóságot.